

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Любешівський технічний коледж
Луцького національного технічного університету

Зарубіжна література

Конспект лекцій

Навчально-методичне видання

За змістом методична розробка відповідає програмі
«Зарубіжна література» для студентів та учнів навчальних закладів
I-II рівня акредитації.

для студентів I курсу
спеціальності 503050901 «Бухгалтерський облік»
денної форми навчання

Комп'ютерний набір та верстка: Л.І.Кудриницька

Редактор: Л.Ю. Тиха

Підписано до друку _____ 2011 року
Формат А4. Папір офс. Гарн. Таймс
Умов. друк. арк. _____ Обл.-вид. арк. _____

Редакційно-видавничий відділ ЛНТУ
Любешів 2011

В методичній розробці з предмета «Зарубіжна література, за темою» Генріх Ібсен – видатний норвезький драматург, творець нової соціально-психологічної драми «Ляльковий дім», розроблені тексти лекцій з метою поглиблення знань учнів про життя і творчість драматурга, про новий погляд його на світ, про новаторство драматурга в царині нової драми, в якій поставив хвилюючі запитання, важливі для кожного з нас і сьогодні: як жити, як любити, якими бути, в чому секрет сімейного щастя? Ці питання допоможуть майбутнім випускникам у створенні власних сімей.

Укладач: Л.І.Кудриницька

Рецензент:

Відповідальний за випуск: Т.П.Кузьмич

ДЛЯ ЗАМІТОК

Затверджено науково-методичною радою ЛНТУ.
Протокол № _____ від _____ 2011р.

Затверджено науково-методичною радою
інституту неперервного навчання ЛНТУ.
Протокол № _____ від _____ 2011 р.

Затверджено методичною радою Любешівського
технічного коледжу ЛНТУ.
Протокол № _____ від _____ 2011р.

Вступ

Творчість Генріха Ібсена – найвище досягнення так званої «міщанської драми». Крім того, він пройшов і школу романтичного театру і, нарешті, перекинув місток до майбутнього, створивши канон «нової драми». Внесок Ібсена в розвиток театру надзвичайно вагомий і розмаїтий. Новаторством у царині драми не обмежується значення Ібсена для культури новітнього часу. Він був сміливим мислителем, який не боявся переоцінити загальнолюдські ідеали.

Що стосується проблеми, порушеної у творі основоположника «нової драми» Г. Ібсена «Ляльковий дім», то письменник, мабуть, дуже хотів би, щоб цю проблему вважали «загальнолюдською», а не суто жіночою, хоча сам висловлювався: «Жінка – наймогутніша у світі істота, від неї залежить, як спрямувати чоловіка туди, куди хоче повести його Господь Бог».

Вивчення цієї драми в коледжі є виправданим і може допомогти випускникам, які ось-ось стануть самостійними людьми, формувати свій внутрішній світ, задуматися над собою, над своїми вчинками, бути розважливими і добрішими, вміти пробачати і співчувати, миритися.

Для вивчення драми і творчості Ібсена програма виділяє два уроки, що, на мою думку, не дає змоги висвітлити життєвий і творчий шлях драматурга, тому я виділила на вивчення його творчості 4 уроки це - рішення оправдане.

Знайомство з творчістю Ібсена – це дивовижне явище в духовній культурі людства. І значення його не вичерпується літературою. Ця рука, простягнута Людині на тернистому шляху її становлення. Бути собою і тільки собою – так заповідав письменник.

ДЛЯ ЗАМІТОК

Тема: Г.Ібсен – норвезький письменник, зачинатель «Європейської нової драми».

Мета: ознайомити учнів з життям і творчістю письменника, дати уявлення про новаторство драматурга в драматургії, розвивати навички сприймання інформації на слух, виділення головного; виховувати інтерес до самовдосконалення.

Оснащення: портрет письменника, ілюстрації до його біографії, видання творів, ілюстрації до них.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності

Учитель. Що таке драматичний театр для нас, сучасних людей? Місце, де можна познайомитися з драматургією, побачити раз чи два на рік цікаву виставу (особливо якщо мешкаємо в невеличкому населеному пункті). Для людей XIX століття значення театру було набагато вагомішим та багатограннішим, особливо для вищих та середніх класів. Це і клуб для спілкування і виставка моди, нагород та статків, і місце платонічних побачень і традиція, і, врешті-решт, статус. Про драматургів і їхні п'єси говорили, сперечалися, їх лаяли і хвалили, вони спонукали до роздумів, захоплювали ідеями; вели до подвигів і навіть до злочинів.

Дж. Голсуорсі говорив: «Писати повинен лише той, кого хвилюють великі загальнолюдські й соціальні проблеми».

Саме таким є творець «нової драми» в європейській літературі Г.Ібсена, із творчістю якого ми розпочинаємо наше знайомство.

Сьогодні ми знайомимося з європейською драматургією, а саме – норвезьким драматургом Генріком Ібсеном, який сказав нове слово у цьому виді мистецтва.

II. Оголошення теми та мети уроку

ДЛЯ ЗАМІТОК

ДЛЯ ЗАМІТОК

III. Актуалізація опорних знань учнів

Евристична бесіда

1. Що таке драматичні твори, якими є їх особливості?
2. Які жанри драматургії ви знаєте?
3. Назвіть відомих вам драматургів, їхні твори (С.Маршал «Дванадцять місяців», Есхіл «Прометей закутий», Софокл «Антигона», В.Шекспір «Гамлет», «Ромео і Джульєтта», Ж.Б. Мольєр «Міщанин-шляхтич», Й.В. Гете «Фауст», Ф. Міллер «Вільгельм Тель», І. Карпенко-Карий «Сто тисяч», «Хазяїн», «Мартин Боруля» та ін.)

IV. Вивчення нового матеріалу

1. Слово вчителя. «Під шум визначних міжнародних буревіїв я зі свого боку воював з маленьким суспільством, до якого був прикутий через обставини та життєві умови», - писав у своїх спогадах Г. Ібсен - великий норвезький драматург другої половини XIX століття, п'єси якого ось уже понад 130 років залишаються на сценах театру усього світу. У чому ж полягає секрет мистецького довголіття творів Ібсена? Передусім у тому, що письменник висловив глибоку віру в цінність окремої особистості, протест проти розчинення, її в безликій людській масі. Головний мотив його творчості – заклик до людей реалізувати своє справжнє покликання, але в жодному разі не за рахунок чужого щастя чи навіть життя.

2. Повідомлення учня про події, що відбувалися в Норвегії XIX століття

3. Бібліографи проводять підготовлений усний літературно-хронологічний диктант на тему «Короткий літопис життя і творчості Г.Ібсена». вони озвучать тільки дати з біографії, а учні мають назвати події, пов'язані з цими датами.

Рік	Події
1828	Народився в невеличкому містечку Шієні в Норвегії. Ще в дитинстві зазнав усіх принижень бідності. У свої неповні 16 років, живучи далеко від рідних, у Грімстаді, працював учнем аптекаря і мріяв про поетичну славу.
1849	Перший драматичний твір «Катиліна», в якому події давньоримської історії перегукуються з революцією 1848 р. в країнах Європи. Успіху ця п'єса не мала. Ібсен також пише вірші, присвячені героям угорської революції 1848 - 1849 рр.
1850	Щоб вступити до університету, переїжджає до Кристіанії (нині Осло, столиця Норвегії). Вступ до університету, активний член студентської громади, згодом – редактор її щотижневика. Постановка п'єси «Богатирський курган», яка витримала лише три вистави.
1851	Приїздить до Бергена, очолює молодий Норвезький театр. Дирекція театру посилає його в Данію та Німеччину – набувати досвіду. Ібсен побував у театрах Копенгагена, Гамбурга, Берліна та Дрездена, познайомився з провідними діячами театрального та літературного життя.
1852	Комедія «Іванова ніч», де автор висловлює свої погляди на мистецтво.
1854	П'єса «Фру Інгер із Ест рота» - перша історична драма, написана у прозі.
1856	П'єса «Улаф Лільскранс» не мала успіху на сцені Норвезького театру.
1857	«Войовники в Хельгеланді» - перша аналітична драма Ібсена.
1857-1864	Друге перебування в Кристіанії – чи не найважчий період у житті драматурга (матеріальна скрута, вперше невизнання з боку норвезької буржуазної публіки та преси).
1858	Одруження з Сюзанною Торесен, яка все життя була вірним другом письменника.

ДЛЯ ЗАМІТОК

ДЛЯ ЗАМІТОК

1862	«Комедія кохання» - перша повноцінна п'єса Ібсена про сучасне життя. У своїй творчості драматург переживає глибокі внутрішні протиріччя: з одного боку, захоплюється національно-визвольними тенденціями норвезької демократії, з іншого – переносить боротьбу за звільнення людської особистості у внутрішній світ.
1863	Найвизначніша історична драма Ібсена з норвезької історії – «Боротьба за престол».
5.03.1864	Покидає Норвегію – починається багаторічний період добровільного вигнання. За межами батьківщини Ібсен проводить 27 років і лише двічі за цей час відвідує Норвегію.
1865	Один з найвизначніших творів письменника – п'єса «Бранд», що ознаменувала перехід Ібсена до творів, в яких вирішальну роль відіграє доля героїні.
1867	Драматична поема «Пер Гюнт», яка відкриває галерею ібсенівських творів, де змальовані герої компромісів та пристосувань. Широка популярність у всіх скандинавських країнах. Нарешті письменник позбавився нестатків.
1869	У Дрездені пише п'єсу «Спілка молоді» - перший твір про тогочасне життя, без символіки та алегоричності.
1873	Драма «Кесар і галілеянин» продовжує традиції реалістичного зображення епохи.
1877	П'єса «Стовпи суспільства» – ще один реалістичний твір драматурга.
1879	«Ляльковий дім» («Нора») – порушує проблему становища жінки в суспільстві.
1881	Своєрідна відповідь на ті протести, які викликав «Ляльковий дім», - п'єса «Привиди».
1882	«Ворог народу» засвідчив перехід від окремої тематики до широкої проблематики – до прямої характеристики доби.
1883	П'єса «Дика качка» - твір про чисту й тиху душу людини.

1886	Твір «Росмерсхольм» переконує в тому, що ідеали перемагають.
1888	«Жінка моря», 1890 – «Герда Галер». Твори, які зображають духовне життя двох непересічних жінок.
1891	Закінчилося 27-річне перебування Ібсена за кордоном. Його творчість здобула визнання у всьому світі.
1892	«Будівничий Сольне» - перша п'єса, написана після повернення в Норвегію.
1892	«Маленький Ейольф».
1896	П'єса «Йун Габріель Боркман».
1898	Святкування 70-річного ювілею Ібсена набуло всесвітнього розголосу. У Норвегії воно перетворилося на справжнє національне свято.
1899	Останній твір драматурга «Як ми, мертві, воскресемо».
23.05.1906	Після тривалої хвороби Генрік Ібсен помер.

ДЛЯ ЗАМІТОК

Учитель. Найвидатніший норвезький драматург XIX століття, творець реалістичної драми, що стала епохою в європейській драматургії, знаменитий реформатор театру вважав, що у драмах повинні боротися не ідеї, а люди, які виступали носіями цих ідей, що, справжній фінал драми повинен перебувати поза її рамками, а справа читача чи глядача – самостійно осмислити фінал шляхом особистої творчості.

4. Запитання до учнів

1. Які риси характеру Генріка Ібсена ви визначили з розповіді про життєвий і творчий шлях Ібсена?

(Патріотизм, літературний талант, наполегливість у досягненні життєвого успіху, аналітичний розум, спостережливість).

2. Чим пояснюється вплив творчості та особистості Г.Ібсена на своїх сучасників? Чи можна вважати Г.Ібсена символістом?

3. Яким чином норвезький пейзаж міг вплинути на формування Ібсена людини і драматурга?

4. Окремим учням дається завдання (скласти психологічну характеристику Ібсена).

Учитель. Мабуть тільки слава «короля казок» Г.К. Андерсена може змагатися з популярністю норвезького (і ширше –

Зміст

1. Вступ.....	3
2. Г.Ібсен – норвезький письменник, життя та творчість драматурга.....	4
3. Г.Ібсен «Ляльковий дім» - соціально-психологічна драма». Сюжет.....	8
4. Г.Ібсен «Ляльковий дім». Образ головної героїні.....	14
5. Г.Ібсен «Ляльковий дім». Новаторство драматурга.....	20
6. Тести і теми контрольних робіт для перевірки знання тексту повісті Е.Хемінгуея «Старий і море».....	26
7. Використана література.....	29

скандинавського письменника Генріка Ібсена). Його творчість – найвище досягнення так званої «міщанської драми», розквіт якої спостерігався у XVIII столітті у Франції та Німеччині. Крім того, він пройшов і школу романтичного театру і нарешті перекинув місток до майбутнього, створивши канон «нової драми». Внесок Ібсена в розвиток театру надзвичайно великий розмаїтий, тож не дивно, що під його впливом перебували як представники соціально-критичного театру, так і драматург-символіст (М.Метерлінк).

Ібсен створив драму ідей. Бернард Шоу поставив його на перше місце серед сучасних драматургів. У спадщині Генріка Ібсена – багато п'єс, які написані на злобу дня. Не всі вони зрозумілі сучасній людині, бо багато проблем, які бурхливо обговорювали в часи Ібсена, втратили свою актуальність. У його драмах – і зародження фемінізму, і політичне життя Норвегії, і проблеми виховання. Але незаперечне значення творчості Ібсена – не в цьому. Головне – нагадати про моральну відповідальність людини за той вибір, який вона робить у своєму житті.

Якось Ібсен написав віршоване послання датському критику Г. Брандеру. Так ось, в першому дев'ятивірші – проблема, яка найбільше хвилювала драматурга, а в двох останніх рядках – суть його творчого методу: «Питання, а не відповідь – моє покликання».

Любезный друг!
Вы мне в письме вопросы задаете,
Чем люди нынче так удручены,
И дни влачат в безрадостной дремоте,
Как будто страхом странным смущены?

И почему успех не тешит душу
И люди переносят все невзгоды,
И ждут безвольно, что на них обрушат
Грядущие, неведомые годы?

Я здесь не дам сих тайн истолкованья, -
Вопрос, а не ответ – мое призванье.
Цілком закономірно, що ім'я Ібсена завжди згадують поряд з іншими володарями думок і порушниками спокою кінця XIX

початку ХХ століття. Він був авторитетом для різних митців як О.Блок і Д.Джойс, мотиви його п'єси відлунують у творчості класиків нашого століття – Т.Манна, Р.Зузіля, А.Камю, С.Беккета та інших.

«Під шум великих міжнародних бур я зі свого боку воював з маленьким суспільством, до якого був прикутий волею обставин і життєвих умов». Г.Ібсен зі спогадів.

V. Закріплення знань, умінь і навичок

Учитель. Прокоментуйте слова Г.Ібсена: «П'єса не закінчується з падінням завіси після п'ятої дії – справжній фінал – поза її межами... Справа кожного читача чи глядача самому дійти до цього фіналу шляхом особистої творчості».

VI. Інтерактивна вправа «Мікрофон»

Закінчіть речення:

1. Мені запам'яталося...
2. До театру, драматургії я ставлюся...
3. Я зацікавився (-лася) не зацікавився (-лася) творчістю Ібсена тому, що...
4. Мене зацікавила творчість Ібсена, тому що...

VII. Домашнє завдання

Докладніше ознайомитися із біографією та творчістю письменника, звернути увагу на новаторство драматурга. Знайдіть сайти, присвячені творчості Г.Ібсена (Ібсен). Розгляньте подані там портрети письменника та ілюстрації до його творів. Чи змінилося ваше ставлення до Г.Ібсена, людини і письменника, після аналізу цієї інформації.

Список використаної літератури

1. О.В.Пронкевич. Зарубіжна література: Підручник – хрестоматія. – Київ. Видавництво «Зодіак-Еко», 2006.
2. Л.Ф. Мірошніченко. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: Підручник для студентів-філологів. – К., 2007.
3. Сучасний урок зарубіжної літератури. – Харків: Основа, 2009.
4. Технології розвитку літературно-творчих здібностей дітей на уроках ЗЛ/Зарубіжна література. – 2008.
5. І.Л.Столій. Зарубіжна література: Хрестоматія. – Харків: Видавництво «Ранок» - 2006.

14. «Тепер я зможу знов піднести своє добре ім'я». (*Крогстад.*)

II. Чи знаєте ви...

1. Хто з героїв п'єси «Ляльковий дім» був смертельно хворий і мав скоро померти? (*Лікар Ранк.*)
2. Хто нервував Хельмера своїм зверненням до нього на «ти», бо знав його з дитинства? (*Крогстад.*)
3. Хто принципово не хотів змінювати свої рішення, аби не думали, що він перебуває під чийось впливом? (*Хельмер.*)
4. Хто був ладен заради Нори на відчайдушні вчинки? (*Лікар Ранк.*)
5. Хто віддав свою дитину на виховання чужим людям? (*Анна-Марія.*)
6. Хто вважав, що Норі треба якомога швидше розповісти свою таємницю чоловікові? (*Фру Лінне.*)
7. Хто приїхав до Нори з надією отримати місце в банку? (*Фру Лінне.*)
8. Хто заради своїх синів хотів повернути своє колишнє становище в суспільстві? (*Крогстад.*)
9. У кого з героїв п'єси рано померла мати? (*Нори.*)
10. Під чий вплив Крогстад перестав шантажувати Нору? (*Фру Лінне.*)

III. Домашнє завдання. Написати реферати «Життя і творчість Б.Шоу», «Ідейно-художній зміст драми «Пігмаліон».

Тема: Г.Ібсен. «Ляльковий дім» - соціально-психологічна драма, сюжет.

Мета: допомогти учням засвоїти ідейно-художній зміст, сюжет драматичного твору, розвивати навички виразного читання за особами, виділяти ключові епізоди; виховувати аналітичне мислення, естетичні смаки.

Обладнання: портрет письменника, видання твору, ілюстрації до твору.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Хід уроку

I. Організація класу

II. Актуалізація опорних знань учнів

1. **Слово вчителя.** Кожна дитина мріє про свій дім, про свою сім'ю, і їй хочеться, щоб реальне життя було яскравим, радісним. Але людина дорослішає й поступово розуміє, що не все так гарно в житті. Як же зробити свій дім справжнім, а не ляльковим, як наповнити його щирими почуттями і радістю? Над цим замислювався норвезький драматург Генрік Ібсен у драмі «Ляльковий дім». Отже, тема нашого уроку: «Сюжет соціально-психологічної драми «Ляльковий дім». А епіграфом стануть слова Нори, якими закінчується п'єса. Вони є загадкою письменника, яку ми повинні розгадати: «...Треба, щоб сталося чудо із чудес, щоб співжиття насправді стало шлюбом».
2. **Робота в парах (взаємоперевірка домашнього завдання,**

відповіді на питання).

3. Змалювати психологічний портрет письменника.

III. Сприйняття та засвоєння навчального матеріалу.

1. Словникова робота.

Співжиття – спільне існування людей.

Шлюб – спільний союз чоловіка і жінки.

2. **Вчитель.** Ібсен увійшов в історію літератури як автор відомої драми про дім, сім'ю, про людей, які прожили разом багато років, але так і не змогли стати щасливими. П'єса «Ляльковий дім» поставила хвилюючі запитання, важливі для нас і сьогодні: як жити, як любити і якими бути? ...Драматург порушив цю проблему, вважаючи, що від сім'ї, від гармонії двох сердець залежить гармонія світу.

Сім'я – велика таємниця. Усі казки завершуються вінчальними дзвонами, а в літературі так важко знайти щасливу сімейну пару. Хіба що Наташа Ростова та П'єр Безухов у «Війні та мирі»? Але їхнє сімейне життя окреслене ...лише загальними контурами в епізоді.

Але повернімося до Ібсена і його драми «Ляльковий дім».

Тема твору - зображення духовного занепаду суспільства, яке показується на прикладі розпаду сім'ї Нори і Торвальда Хельмерів.

Проблематика твору: проблеми сім'ї, духовної єдності людей, честі, кохання, правди, совісті, дружби, людської цінності. Моральні проблеми набувають філософського значення.

Ідея твору – заклик до збереження сімейних цінностей, стосунків і відновлення загальнолюдських цінностей – правди, совісті, кохання, відданості, честі, утвердження цінності людської совісті.

Кондолікт – драматичний. Це складне і напружене зіткнення між діючими особами, яке виявляє різні моральні позиції щодо життя, сім'ї, інших людей. Сімейний кондолікт між Норою і Торвальдом виявляє вади людей і суспільства.

Жанр – соціально-психологічна драма.

Драма (від гр. drama – дія). Драма – один із трьох родів художньої літератури, у якому явища життя розкриваються через вчинки та розмови. Драматичні твори призначені для сценічного

після Різдва.

Вікторина за п'єсою «Ляльковий дім»

I. Кому з героїв п'єси «Ляльковий дім» належать ці слова:

1. «Мені вистачить сили стати іншим». (*Хельмер.*)

2. «Сідай. Розмова буде довга. Мені треба багато чого сказати тобі». (*Нора.*)

3. «Хай ця нещаслива таємниця з'явиться на світ Божий. Хай вони нарешті поговорять між собою щиро. Неможливо, щоб далі це тривало – завжди ці утайки, виверти». (*Фру Лінне.*)

4. «Хай так. Але ви не мали права кидати мене заради іншого». (*Крогстад.*)

5. «Піти, не залишивши навіть найменшого вдячного погляду, навіть хвилинного співчуття... нічого, крім порожнього місця, яке може бути зайняте першим стрічним». (*Лікар Ранк.*)

6. «Певно, на своєму балу красивішої не буде». (*Анна-Марія.*)

7. «Ні, це не просто нечувана впертість! Через те, що ти надавала тут необдуманих обіцянок поклопотатись за нього, я зобов'язаний!..» (*Хельмер.*)

8. «Бачите, деяких людей любиш понад усе на світі, а з іншими якимось найбільше хочеться бути». (*Нора.*)

9. «Голубко Норо, між твоїм батьком і мною – істотна різниця. Батько твій не був бездоганим чиновником. А я саме такий і таким, сподіваюсь, залишуся, доки обійматиму свою посаду». (*Хельмер.*)

10. «Це так неймовірно, що я просто отямитися не можу. Але треба якимось виплутатися... Доведеться якимось догодити йому. Справу треба зам'яти за будь-яку ціну. А щодо наших стосунків, то і про людей – усе мусить бути, як і було, але, звичайно, це тільки про людське око». (*Хельмер.*)

11. «Я в це вже не вірю. Гадаю, я передусім – людина. Знаю, що більшість буде на твоєму боці, Торвальде, і що в книгах пишуть у цьому ж дусі». (*Нора.*)

12. «Мені треба побути самій, щоб розібратися в самій собі і в усьому іншому. Тож я не можу лишитись». (*Нора.*)

13. «Без роботи, без праці мені не прожити. Все своє життя, скільки пам'ятаю себе, я працювала, і праця була моєю кращою і єдиною втіхою». (*Фру Лінне.*)

йому. Справу треба зам'яти за будь-яку ціну. А щодо наших стосунків, та й про людей – усе мусить бути, як було, але звичайно, це тільки про людське око»?

- а) Норі;
- б) Хельмеру;
- в) Кrogстаду;
- г) Фру Лінне.

2. Кому першому Нора довірила свою таємницю?

- а) Ранку;
- б) няньці;
- в) Фру Лінне;
- г) Торвальду.

3. Нора пішла проти закону, бо хотіла:

- а) жити розкішно;
- б) врятувати репутацію;
- в) врятувати чоловіка;
- г) допомогти Кrogстаду.

4. Чому Хельмер вирішив звільнити Кrogстада з роботи?

Достатній рівень (по 2 бали)

1. Запишіть основні ознаки інтелектуально-аналітичної драми.
2. Розкрийте образ Хельмера, героя п'єси Г.Ібсена «Ляльковий дім»

Високий рівень (максимально 4 бали)

Виконайте одне із завдань

1. Напишіть твір-роздум на тему: «Нора – «жахлива мати» чи «прекрасна мати»?
2. Обґрунтуйте актуальність драми Ібсена «Ляльковий дім», її зв'язок із сучасністю, навівши власні приклади.
3. Твір-роздум «Права Нора чи не права»?
4. Твір-дослідження «Значення навантаження образів речей у п'єсі».
5. Твір-фантазія. Монолог Різдваної Ялинки. Монолог Ялинки

втілення. Основні види – трагедія, комедія, драма, інтермедія, водевіль.

Художня своєрідність п'єси. Драма показує реальне життя і реальні образи, які наповнюються узагальнюючим змістом. Зображено соціальне становище жінки і сім'ї у другій половині XIX століття. Сім'я стає критерієм оцінки суспільства. Гідність персонажів вимірюється не тільки соціальними законами, а перш за все – законами моральними. Особливістю п'єси є її глибокий психологізм. Автор майстерно використовує форми монологу і діалогу, чітко будує композицію подій і образів, що послідовно розвивають драматичний конфлікт. Символіка пов'язана із святом Різдва, набуває особливого значення.

Дім – своєрідна художня модель у драмі Ібсена. Це місце, де руйнуються людські відносини, стосунки, але разом з тим тут залишається остання надія автора на їхнє збереження (саме дім Хельмерів поєднав Крістіану і Кrogстада, які можливо, стануть щасливими; у домі Хельмерів залишаються діти Нори – як запорука її повернення, що може дати новий шанс її сім'ї, якщо Торвальд і сама Нора внутрішньо зміняться). Мова п'єси наближається до розмовного стилю, жива, доступна, але не спрощена, вона насичена яскравими художніми засобами (тропами, фігурами), які допомагають авторові передати розмаїття і витонченість людських переживань.

IV. Робота з текстом твору.

Учитель. Лекція з елементами бесіди.

В основі п'єси «Ляльковий дім» - історія молоді вродливої жінки Нори, яку оточує налаштований побут. Вона має заможного чоловіка, прекрасних дітей. Дія розпочинається напередодні Різдва, саме тоді, коли закінчився важкий період у житті родини: Хельмера (чоловіка Нори) призначено на посаду голови чи керівника Акціонерного банку, важка праця і матеріальні нестатки минули, яскраво горить ялинка, куплено подарунки, тривають веселі приготування до свята. Чого ще може бажати людина? (зачитується із тексту епізод опису кімнати).

І справді, усі речі на новій квартирі Хельмерів дібрані зі смаком і любов'ю. В цьому гнізді господиня Нора впевнено відчувається і сміється «тихим задоволеним сміхом». Вона може

дозволити собі не економити гроші, розраховуючись із посильним. «Це наше перше Різдво, коли в нас немає потреби так обмежувати себе, - відповідає Нора на дорікання Хельмера, що вона тратить надто багато грошей. Чоловік Нори називає її пестливими словами: «жайворонок», «білочка», «пташка».

Але то омана. Непорушна будівля сімейного щастя вже на цьому етапі починає хитатися, і на блакитному небі, під яким існує героїня, з'являються ледь помітні хмаринки. Уважний і милий Хельмер поводить себе так, що у глядачів і читачів починає складатися враження: він, мабуть, і кохає Нору, але не як людину, а як власність, як прекрасну коштовну іграшку. Хельмер скрізь підкреслює свою принциповість, постійно повчає Нору і закликає її бути щасливою. Здається, він робить це тільки заради того, щоб зайвий раз переконатися, що дружина згодна цілком скоритися його волі. Після цього він щедро дає їй гроші.

Окрім того, вже на перших сторінках п'єси привертають до себе увагу деякі особливості поведінки Нори, які повною мірою розкриваються пізніше: наприклад, уперше відмова героїні придбати собі якийсь подарунок і бажання взяти його вартість грішми натякають на наявність якоїсь прихованої таємниці (зачитати в тексті зустріч Нори з Лінне).

В їхній розмові нібито набуває подальшого розвитку мотив щастя головної героїні, який посилюється контрастним порівнянням долі обох жінок: якщо Нора, врятувавши свого чоловіка від хвороби і подолавши всі труднощі, живе повним життям, то Лінне відчуває у душі лише порожнечу, Нора розповідає подрузі, про свій злочин, який скоїла Нора вісім років тому. Від тяжкої праці Хельмер небезпечно захворів, і щоб допомогти йому, треба було дістати гроші, аби лікуватися в Італії; матеріальну допомогу їм надав смертельно хворий батько Нори. Ці кошти Нора потратила на лікування Торвальда. Покинувши батька свого, вона таким чином врятувала чоловікові життя.

Нора не погоджується бути лише лялькою, вона здатна на щось серйозніше. Жінка подає другу версію зцілення Хельмера: вже не батько допоміг їй матеріально, а вона сама дістала гроші, проте не каже, де саме.

- в) Фру Лінне;
- г) доктору Ранку.

2. Під впливом кого чи чого Крогстад змінив своє рішення викрити Нору?

- а) Хельмера;
- б) Ранка;
- в) своєї сестри;
- г) Фру Лінне.

3. У чому Фру Лінне вбачала своє покликання?

- а) у досягненні такого становища, як у Нори;
- б) у праці, турботі про інших;
- в) у служінні Господу;
- г) у самоосвіті та самовдосконаленні.

4. Який злочин проти закону вчинила Нора?

Достатній рівень (по 2 бали)

- 1. Запишіть основні ознаки «нової драми».**
- 2. Розкрийте образ Нори, головної героїні п'єси.**

Високий рівень (максимально 4 бали)

Виконайте одне із завдань

- 1. Напишіть твір-роздум на тему: «У чому полягає сімейне щастя (за драмою Г.Ібсена «Ляльковий дім»)?»**
- 2. Продовжіть історію Нори, логічно обґрунтувавши подальший розвиток сюжету.**

Варіант II

Початковий та середній рівні (по 1 балу)

- 1. Кому із героїв драми Г.Ібсен «Ляльковий дім» належать слова: «Це так неймовірно, що я просто отямитися не можу. Але треба якось виплутатися... доведеться якось догодити**

Тема: Тематичне оцінювання.

Мета: повторити, систематизувати та узагальнити вивчене; виявити рівень знань, умінь учнів; розвивати аналітичне, творче мислення учнів, вміння характеризувати героїв; виховувати пошану до істини.

Оснащення: тестові завдання, теми творчих робіт.

Тип уроку: контроль і корекція знань.

Хід уроку

I. Оголошення теми та мети уроку

II. Основний зміст роботи

1. Інструктаж щодо виконання тестових завдань.
2. Написання контрольної роботи (виконуються всі завдання)

Варіант 1

Початковий та середній рівні (по 1 балу)

1. Кому з героїв драми Г.Ібсена належать ці слова : «Я в це не вірю. Гадаю, я передусім – людина. Знаю, що більшість буде на твоєму боці, Торвальде, і що в книгах пишуть у цьому ж дусі»?

а) Нори;

б) Хельмеру;

Чоловік також про це нічого не знає, бо правда може зруйнувати сімейний добробут. Нора таємно частинами сплачує борг, відмовляючи собі в усьому. Для неї це незаперечний доказ, що вона – людина, неповторна індивідуальність.

Усі події в п'єсі розгортаються навколо цього вчинку Нори та її спроб довести власну самоцінність.

Таємниця Нори проявляється остаточно, коли приходять Кrogstad. Цікаво, що ця людина, яка несе стільки лиха героїні, з'являється у розпалі її гри з дітьми – то ніби останній ковток щастя для жінки. Кrogstad просить Нору, щоб та вплинула на свого чоловіка, аби той не звільнив його з посади в банку. У разі незгоди Кrogstad загрожує відкрити усю правду Хельмеру: саме у Кrogстада Нора позичила гроші та при тому порушила закон, підробивши документи. Причини такого вчинку були благородні, але, як каже Кrogstad: «закон не цікавиться причинами». Нора умовляє Хельмера залишити Кrogстада, але даремно. Тепер вона розуміє власну безвихідь. Злочин, який скоїв Кrogstad (підробка грошового документа), - такий самий як і злочин Нори.

Логіка поведінки інших персонажів об'єктивно спонукає Нору йти у своїй критиці до кінця. Велику роль в цьому відіграє самозакоханість Хельмера, його захоплення власною бездоганністю. Нора добре знає, що її чекає лише осуд з боку чоловіка, коли її злочин відкриється. Для неї немає порятунку, і вона внутрішньо погоджується зі звинуваченням у тому, що псує морально своїх дітей, отруєє родину. Серце її сповнене жахом і бажанням зупинити катастрофу. Щастя Нори виявилось ілюзорним (зачитати уривок із драми «Нора іде з дому»).

V. Бесіда за запитаннями вчителя.

1. Яким ви побачили дім Хельмера?
2. Дайте характеристику образу Хельмера. Які риси його характеру ви вважаєте головними? Обґрунтуйте свою відповідь.
3. Порівняйте життєвий шлях Лінне з долею Нори. Хто з них щасливіший? Обґрунтуйте свою відповідь.
4. Чи є щось спільне у злочинах Нори і Крастада? Чим їхні «злочини» відрізняються? Поясніть ваше ставлення до обох вчинків.
5. Яка ситуація допомагає з'ясувати, що дім Хельмерів

справді «ляльковий», а не справжній?

Застосування засвоєних знань та вмінь

1. Ділова гра «Аналітичний штурм» на тему:
«Сюжет і композиція драми».

Творча група (5-6 учнів) сідають у центрі класу й обговорюють особливості сюжету і композиції п'єси, а потім оголошують колективну думку, інші учні слухають обговорення проблеми, виголошення колективної думки й задають питання, уточнюючи позицію групи.

2. *Аналіз сюжету і композиція твору.*

За допомогою вчителя учні визначають структурну побудову п'єси. У сюжеті незалежних одна від одної, але які перетинаються у п'єсі між собою (елементи контрапункту).

1. Нора і Торвальд – шлюб виявився лише співжиттям, їхні шляхи розходяться.
2. Крістіна Лінне – все втратила у житті, усвідомлює, що щастя – жити хоча б заради когонебудь, цим ким-небудь стає Крастад, і життя Крістіни змінюється на краще.
3. Нільс Крастад – дрібний чиновник і бідна людина, але від морального занепаду робить спробу піднятися у своїх очах і в очах людей, прагне знайти сімейне щастя за допомогою Крістіни, у ...п'єсі в його душі пробуджується совість і великодушність.
4. Доктор Ранг – все життя кохає Нору, був другом їй і її чоловікові. Тихо помирає, показуючи приклад справжньої самовідданості і любові.

Вчитель. Ібсен приділяє увагу показу не тільки зовнішніх сюжетних ліній, а й тихологічних колізій, які відбуваються у душі персонажів (наприклад, Нора: життя у вигаданому світі – прозріння – усвідомлення себе як людини – прагнення до внутрішніх змін; Крастад: моральне падіння – кохання – пробудження совісті – прагнення знову стати людиною; Торвальд Хельмер: доброчесність у думках і діях – моральне випробування – зрада кохання і сім'ї тощо).

4. Мені здається, що слова видатного українського письменника І.Котляревського: «Де згода в сімействі, де мир і тишина, щасливі там люди, блаженна сторона» якраз і...

Учитель. Творчість Ібсена – дивовижне явище в духовній культурі людства. І значення його не вичерпується літературою. Ця рука простягнута людині на тернистому шляху її становлення. Бути собою і тільки собою – так заповідав письменник.

V. Домашнє завдання. Підготуватися до тематичного оцінювання (тестування).

Додаток до уроку

Особливості «нової драми» Г.Ібсена

1. Це п'єси про «людську душу», в яких йдеться насамперед про напружену, здебільшого трагічну боротьбу індивіда за власний унікальний духовний світ.
2. Зближення подій п'єси із сучасністю. Це було революцією в драматургії і показ різноманітних соціальних проблем, становища жінок у суспільстві, спадкових хвороб, влади грошей тощо...
3. Трагічність п'єси Ібсена (повсякденне життя, вважав драматург, було, є і буде трагікомічним).
4. Композиція п'єси має інтелектуально-аналітичний характер (розпочинається зображенням зовнішньої ілюзії щастя, а закінчується катастрофою. Персонажі не лише аналізують, а й осмислюють власне життя). Тому п'єси Ібсена часто називають драмами ідей.
5. Відкритість фіналу, незавершена кінцівка – проблеми не з'ясовуються, а лише порушуються.

шляху до нового українського театру.

3. Підсумок учителя

- В інтелектуально-аналітичних п'єсах, «новій драмі» зазвичай присутня якась таємниця, що визначає розгортання подій. Але роздум і здатність героя осмислити дійсність надають змогу змінити свою долю. Якщо ж людина не знаходить у собі сили правильно зорієнтуватися в ситуації та діяти відповідно, вона жорстоко за це розплачується.

Що стосується проблеми, порушеної у творі основоположника «нової драми» Г.Ібсена «Ляльковий дім», то письменник, мабуть, дуже хотів би, щоб цю проблему вважали «загальнолюдською», а не «суто жіночою», хоча сам висловлювався: «Жінка – наймогутніша у світі істота, від якої залежить, як спрямувати чоловіка туди, куди хоче повести його Господь Бог».

Театр Ібсена в наш час, на початку третього тисячоліття, знову стає актуальним, бо в його драматургії живе пристрасна, напружена боротьба, яка відбулася в душі людини – митця, боротьба, про яку найкраще скаже сам автор:

Жити – це значить знову й знову
З тролями в серці бії
Творити – це суд суворий,
Суд над самим собою.

- Якими є проблеми сучасних жінок? Звернемося до статистики.

4. Учні наводять статистичні дані

(за інформацією Інтернету)

1. 25% жінок мріють сидіти вдома і виховувати дітей.
2. 15% своєю головною метою вбачають професійне зростання, кар'єру.
3. 60% (більшість) бажають поєднувати турботу про родину й цікаву, престижну роботу. До речі, багатьом це вдається.
4. Дві третини сучасних безробітних – жінки, хоча спеціалістів із вищою освітою жінок – 6%.
- 5.

IV. Рефлексія

1. Сімейне щастя я вбачаю в тому...
2. Я хотів би (хотіла б) створити таку сім'ю...
3. Свого майбутнього супутника я бачу таким...

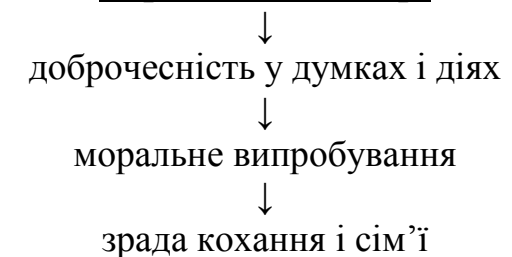
3. Визначення психологічних змін, що відбуваються у душах героїв протягом твору.

(Звіт проектної творчої групи)

Нора:

Торвальд Хельмер:

Крогстад:

моральне падіння

4. Композиційні елементи драми.

Експозиція – переддень Різдва, показ життя в сім'ї Хельмерів.

Зав'язка – поява Крістіни Лінне і Нільса.

Крогстад в домі Хельмерів. Крістіна за допомогою Нори отримує місце роботи. Крогстад теж вимагає допомоги.

Розвиток дії – Крогстад шантажує Нору. Нора в розпачі шукає вихід із складної ситуації і не знаходить його.

Кульмінація – лист Крогстада. Торвальд дізнався про злочин Нори, а Нора почула правду про Торвальда.

Розв'язка – розпад сім'ї. Нора йде з дому.

5. Учні будують опорну схему «Образна система п'єси».

Нора

Ранк		Хельмер
Крістіна	↔	Крастад

6. Запитання до схеми.

1. Визначте головних персонажів п'єси, охарактеризуйте їхні стосунки.
2. Дайте характеристику Норі, Торвальду, Крогстаду, Крістіні, доктору Ранку.
3. Чи можна розділити персонажів на позитивних і негативних? Аргументуйте свою думку.
4. Які художні засоби використовує Ібсен, щоб показати

2. Виступ учня-інформатора.

Г.Ібсен та українська література

Ібсен справив могутній вплив на українську літературу кінця XIX початку XX століття. Насамперед як оригінальний мислитель, котрий сміливо відкривав суспільні недоліки і закликав переглянути загально визнані цінності. Саме таким представляли його у критичних працях І. Франко та Леся Українка, яка у статті «Нова жінка у західноєвропейській белетристиці» називала його «північним лицарем» і зазначала, що «усі драми Ібсена просякнуті викривальним пафосом». Чимало галасу наробила п'єса «Ляльковий дім», героїня якої сприймалася як символ нової, вільної жінки. Таке прочитання ібсенівського твору стимулювало розвиток феміністських настроїв у різних країнах світу, зокрема в Україні.

Майже всі письменники того часу (Б.Грінченко, Леся Українка, Олександр Олесь, В.Винниченко) прискіпливо та критично вивчали і суто театральні новації великого норвежця. Тут знову показово є редакція Лесі Українки. Відзначаючи роль Ібсена в оновленні європейського театру, у цитованій статті вона критикує його за нездатність подолати старі театральні шаблони. «Незважаючи на новаторство у зовнішніх прийомах та ідеях, драми Ібсена все-таки належать до старого типу: особиста (приватна) драма домінує над суспільною, і герої надто вивищуються над юрбою, яка слугує їм ніби п'єдесталом». В іншій статті Леся Українка – «Європейська соціальна драма в кінці XIX століття» - знаходимо закид драматургові щодо невміння органічно поєднувати дію та діалог» хоч і був Ібсен завжди новатором в ідеях, а при тім любив виключно драматичну форму, і все-таки не міг до кінця визволитись від роману, філософського трактату або моральної проповіді. При його драмах читач здебільшого мусить забути, що діється на сцені, а зосередити увагу на тому, що говориться. Цим я не маю сказати, ніби в драмах Ібсена немає події, а тільки, що подія в них незалежна від діалогу, отак як в старосвітських операх лібрето було незалежним від музики. Отже, ібсенівська творчість стала для українських драматургів одним зі стимулів розвитку їхньої власної оригінальної театральної естетики, а освоєння ібсенівського досвіду – важливим етапом на

створити проблемний театр максимально наближений мовою, стилістикою для сучасного читача.

Примітка. Складання таблиці «Основ розвитку драматургії II половини XIX століття», обов'язково супроводжується коментуванням.

«Стара драма»	Об'єкт порівняння	«Нова драма»
У житті персонажа	Трагедія	Життя особистості в суспільстві
Людина у незвичайних ситуаціях	Предмет зображення	Людина у власноруч створеній ситуації
Зовнішнє зіткнення окремих особистостей	Центр уваги	Внутрішні, глибинні протиріччя самої дійсності зіткнення ідей
Види і чесноти людини	Драматичний конфлікт	Ідеали людини
Трагедія, комедія, драма	Жанр	Синтетичний – трагікомедія («драма ідей»)
Узагальнений тип людини	Головний герой	Людина середнього класу, неординарна особистість
Головні та другорядні, позитивні та негативні	Решта героїв	Всі важливі, характери неоднозначні
Відтворює дійсність, повчає, робить висновок	Автор	Відтворює духовні пошуки, не дає однозначних відповідей
Спостерігає, отримує враження	Читач, глядач	Переживає разом із героями, дискутує з ними та про них
Завершений розв'язкою	Кінець (фінал твору)	Відкритий, незавершений, спонукає до суперечок, роздумів

реальні характери людей?

Інсценування заключної частини п'єси. Нора і Хельмер.

7. *Наведіть приклади зображення автором соціальних відносин та розкриття психології героїв, адже цей твір є соціально-психологічним за жанром.*

8. *Слово вчителя.* Драма показує реальне життя і реальні образи, які наповнюються узагальнюючим змістом. Показано соціальне становище жінки і сім'ї у другій половині XIX століття. Сім'я стає критерієм оцінки суспільства. Бідність персонажів вимірюється не тільки соціальними законами, а перш за все – законами моральними. Особливістю п'єси є її глибокий психологізм. Автор майстерно використовує форми монологу і діалогу, чітко будує композицію подій і образів, що послідовно розкривають драматичний конфлікт. Символіка, пов'язана із святом Різдва, набуває особливого значення.

Дім – своєрідна художня модель у драмі Ібсена. Це місце, де руйнуються людські відносини, стосунки, але разом з тим тут залишається остання надія автора на їхнє збереження (саме дім Хельмерів поєднав Крістіану і Крогстада, які, можливо, стануть щасливими; у домі Хельмерів залишаються діти Нори – як запорука її повернення, що може дати новий шанс її сім'ї, якщо Торвальд і сама Нора внутрішньо зміняться). Мова п'єси наближається до розмовного стилю, жива, доступна, але не спрощена, вона насичена яскравими художніми засобами (тропами, фігурами), які допомагають авторові передати розмаїття і витонченість людських переживань.

Питання до всього класу.

Вчитель. Удома ви самостійно вирішували проблему: «Що треба для сімейного щастя?» давайте подумаємо над цим разом.

Учні пропонують різні відповіді.

Для сімейного щастя потрібні добро, любов, співчуття, чесність, працелюбність, довіра, взаєморозуміння, правда...

Варіанти відповідей учні записують у зошити.

Учитель пропонує учням прочитати біблійну легенду про народження Христа (читають), а потім ставить перед школярами запитання: «У чому ж полягає головний зміст Різдва Христового? «Смисл свята, яке відзначають в усьому світі?...»

(у поверненні до вічних цінностей, людських ідеалів, у відновленні порушених зв'язків Бога і людини та між людьми).

V. Закріплення знань, умінь і навичок

1. Проблемне питання

- Як вислів Соломона стосується Нори: «Мудра жінка будує свій дім, а безумна своєю рукою руйнує його?»

До яких жінок, на вашу думку, належить героїня – до мудрих чи бездумних?

Відповідь обґрунтуйте.

2. Слово вчителя

- Ми з вами часто шукаємо відповіді на свої життєві проблеми в літературі.

Письменники кінця XVIII початку XIX століття показали красу і чарівність першого дотику руки, першого поцілунку, першого почуття. Проте минуло кілька десятиліть, і романтичні образи швидко подорослішали, перетворившись на «типових героїв у типових обставинах», а кінець XIX століття став кінцем і високого кохання. Генріх Ібсен, а слідом за ним Метер-Лінк і Шоу, Гауптман і Брехт показали епоху на зламі двох століть як епоху, коли серця розбиваються, а не з'єднуються. XX століття, взагалі, стало століттям не зустрічі, нелюбові, нещастя, і хто знає, як подолати таку коротку відстань від серця до серця?...

VI. Домашнє завдання. Повторити зміст II і III дії п'єси, знайти в тексті епізоди, які характеризують образ Нори, підготуватися до літературного диктанту.

VII. Підсумок уроку

Інтерактивна вправа «Мікрофон»

Закінчіть речення:

- Мене вразило...
- Не думав (-ла), що драматичний твір може...
- Проблема сім'ї – це...

декорації до місць проживання героїв. Дії відбуваються в Норвегії. Безпосередньо з цим пов'язане і вживання прози як головної мовної форми драматичного твору, Ібсен відкривав ясно нові джерела драматичного у звичайній прозі повсякденного буття. Саме так, як уже зазначалося, треба було шукати справжню людину. Г.Ібсен істотно збагатив коло тем, які можна було виставляти в театрі: різноманітні соціальні проблеми, становище жінок у суспільстві, спадкові хвороби, влада грошей – весь цей «низький», нецікавий матеріал загравав у його п'єсах яскравими барвами.

3. У п'єсах «нової драми» немає чіткої межі між трагедією і комедією. Ця риса поезики ібсенівських п'єс також є наслідком бажання драматурга максимально наблизитися до дійсності, бо повсякденне життя завжди було, є і буде трагікомічним.
4. Композиція п'єс має інтелектуально-аналітичний характер. Аналітизм композиції творів Ібсена полягає в тому, що майже всі його п'єси розпочинаються показом зовнішньої ілюзії щастя, а закінчується катастрофою. Драматург доводить, що злагода, комфорт, в яких живуть його персонажі, а також нібито доброзичливі стосунки між ними – омана. У такий спосіб він розкриває суперечності сучасного йому світу. Однак п'єси Ібсена називають не тільки аналітичними, а й інтелектуально-аналітичними. Проте герої Ібсена не є схематичними рупорами його ідей. Вони промовляють те, що диктує їм логіка власних характерів, які письменник розкриває з небаченою до нього майстерністю і психологічною глибиною.
5. Незавершена кінцівка – ще один внесок «нової драми» Ібсена у світову драматургію. У «Ляльковому домі» розв'язка не з'ясовує проблеми, а лише їх порушує, загострюючи конфлікт. Така відкритість фіналу краще відповідає вимогам сучасного проблемного театру, що його прагнув створити Ібсен.

1. Аналітична робота

Учитель. Безумовно, усі представники «нової драми» йшли власними шляхами, їхня театральна естетика й поезика дуже різнилися. Але існує риса, яка їх об'єднує, - усі вони намагалися

Драматург пише серію з чотирьох п'єс, символістських за формою, де знову розглядає тему покликання, а також проблему моральної відповідальності індивіда перед іншими людьми: «Будівничий Сольне» (1892), «Маленький Ейольф» (1894), «Йун Габріель Боркман» (1896), «Ляльковий дім» (1879).

Основні конфлікти Ібсена співзвучні його добі. Недарма протест героїні «Лялькового дому» проти принизливого становища жінки в сім'ї зустрів такий жвавий відгук у Норвегії і усьому світі. Розв'язання конфлікту в драмах Ібсена відбувається звичайно в ідеальному плані. Проте герої Ібсена не лише втілюють ідеї автора, їм властиві всі людські пристрасті і почуття. Зазнавши сильних емоційних потрясінь, зустрівшись із складними життєвими проблемами, вони прагнуть осмислити все пережите, розкрити принаймні для самих себе внутрішній сенс цього досвіду, критично оцінити все, що їх оточує. Автор показує й шляхи, що ними герої приходять до розуміння й утвердження своїх ідей, які звичайно збігаються з ідейними настановами автора. Герої Ібсена спроможні дійти загальних висновків, а не просто відреагувати на життєві обставини, прагнуть жити інтелектуально. У його п'єсах саме розум та здатність осмислювати дійсність допомагають людині змінити свою долю. Отже, драматургу вдалося створити глибокі образи різнобічно висвітлити характери людей свого часу.

Навіть такий стислий огляд творчості Г.Ібсена періоду «нової драми» свідчить, що він до кінця життя залишався суперечливим автором. Драматург пережив еволюцію від романтизму до реалізму і модернізму.

Незважаючи на помітне стилістичне розмаїття п'єси Ібсена, їм властива певна єдність поетики.

Стисло схарактеризуйте її ознаки:

1. Усі драматичні твори цього періоду є «п'єсами про людську душу, в них йдеться, насамперед, про напружену, здебільшого трагічну боротьбу індивіда за власний унікальний духовний світ».
2. У п'єсах «нової драми» відбувається зближення драматургічного, простору з тією реальністю, в якій живуть глядачі. Письменник буквально бере із сучасності персонажів (переважно представників середніх класів), їхню мову, поведінку, одяг, а також максимально наближає

Тема: Г.Ібсен «Ляльковий дім». Образ головної героїні.

Мета: допомогти учням усвідомити складність і новаторство образу головної героїні, розвивати вміння оцінювати прочитане, зіставляти явища літератури і життя, обґрунтовувати свої твердження і виховувати високоморальну особистість.

Оснащення: драма «Ляльковий дім», портрет письменника, ілюстрації до твору, сенкани.

Тип уроку: комбінований.

Епіграф:

Треба, щоб

сталось чудо із чудес,

щоб

співжиття насправді стало шлюбом.

Г.Ібсен. «Ляльковий дім»

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності

1. Створення проблемної ситуації. Підготовка до сприйняття навчального матеріалу.

Учитель. Німецький філософ А.Шопнгауер писав, що жінка не здатна до великих почуттів і справ, що її зелене призначення – бути лише матір'ю та опорою чоловікові. А.М.Геріх вважав так: «Коли у домі важко, тоді звертаються до жінки. Коли більше не допомагають розрахунки та обчислення, коли ворожнеча та взаємне руйнування сягають межі, тоді кличуть жінку».

Хто з них більше має рацію, спробуємо розібратися на прикладі образу Нори із драми «Ляльковий дім».

2. Оголошення теми, епіграфу, завдань уроку.

II. Актуалізація опорних знань

Переказ II і III дій драми учнями, виділення ключових епізодів та їх коментування (сюжетний ланцюжок).

Відповіді учнів

II дія: після Різдва стоїть обідрана ялинка → Нора розмовляє з нянею про її дітей і про своїх, яких не відпускає від себе → Лінне допомагає Норі привести до ладу маскарадний костюм → Нора просить залишити Кrogстада на посаді, чоловік відмовляє і говорить, що бере на його місце Лінне → Ранк зізнається Норі у своєму коханні до неї і розповідає про критичний стан свого здоров'я → приходить Кrogстад і погрожує Норі – Нора ніяк не може допомогти, тоді Кrogстад опускає листа в поштову скриньку; Лінне іде поговорити із колись закоханим у неї Кrogстадом, щоб той забрав свого листа → Нора затримує чоловіка, ніби просячи допомогти їй на репетиції → Крістіна повертається ні з чим, бо Кrogстад поїхав за місто.

III дія: Лінне умовляє Кrogстада поєднати їхні долі → Нора в істеричі → Крістіна умовляє Нору зізнатися в усьому, та відмовляється → Хельмер хоче прочитати листи і бачить, що біля поштової скриньки хтось порався → Хельмер читає листа і кричить на Нору, соромить її, переймається за свою репутацію → приносять листа від Хельмера, який повертає боргові зобов'язання Нори → Хельмер пропонує помиритися, все забути → Нора серйозно розмовляє з Хельмером і говорить про своє рішення піти від нього → вона не може жити із чоловіком, який вважає жінку за ляльку та не може поступитися честю заради неї → Нора йде, грюкнувши дверима і звільнивши чоловіка від усіх зобов'язань щодо себе).

Вчитель підсумовує

III. Формування вмінь і навичок

1. Слово вчителя

- Драма «Ляльковий дім» мала ще іншу назву – «Нора». Отже, в центрі уваги драматурга – Нора, дружина адвоката.

- Якою постає Нора зі сторінок драми?

III. Оголошення теми та мети уроку

Учитель. (Лекція з елементами бесіди)

Впродовж 1870-х років світоглядна позиція Г.Ібсена зазнала великих змін, підготувавши період «нової драми» в його творчості, який розпочинається виходом у світ «стовпів суспільства» (1877).

З одного боку продовжує вірити в радикальне звільнення людини, хоча і знає, що відбувається це нешвидко. Він різко і сміливо нападає на суспільство, порівнюючи його з комфортним кораблем, у трюмі якого заховано труп (вірш «Корабель»). Отже, максималізм Ібсена зберігається. З іншого боку, він починає бачити в людині (не в абстрактній, умовній, узагальнено-символічній, а в конкретній) не тільки жертву суспільства, а й ту силу, яка спроможна врятувати світ. Його погляд прикутий до «справжнього» героя, що народжується посеред прози побуту, а не в родині вікінгів або в горах. Певна річ, ці пошуки нерідко закінчуються нічим, але великий митець і мислитель не перестає вдивлятися у життя і вивчати його, сподіваючись знайти позитивний ідеал у своїй сучасності.

«Нова драма» Ібсена - справжній переворот у світовій драматургії. Норвезький письменник одним з перших серед драматургів XIX століття почав створювати п'єси з великими проблемами: їхня театральна мова була близька глядачеві.

Період «нової драми» Г.Ібсена охоплює 1877-1899 роки і розподіляється на чотири етапи. Спочатку створюється серія з чотирьох соціально-критичних п'єс: «Стовпи суспільства» (1877), «Ляльковий дім» (1879), «Привиди» (1881) і «Ворог народу» (1882). Ці твори вважаються найвищим досягненням реалізму в царині драматургії. У них Г.Ібсен прискіпливо аналізує тогочасне суспільство, доводячи, що воно під ілюзією прогресу і цивілізації приховує втичні вади. Після цього йдуть дві п'єси, в яких на першому місці перебуває проблема співвідношення між покликанням людини і моральними зобов'язаннями щодо інших людей: «Дика качка» (1883) і «Росмерсхольм» (1886). В обох творах посилюються символічні мотиви. Далі драматург пише п'єси, де змальовується суперечливе духовне життя двох жінок «Жінка з моря» (1888) і «Гедда і Габлер» (1890). 1891 рік Г.Ібсен повертається до Норвегії, де його вітають як живого класика.

дружину, знову принижуючи її цим «пробаченням».

Нора не може далі жити в атмосфері повного нерозуміння з чоловіком, бо вона відчуває себе людиною, а не лялькою, і ладна захищати свою гідність та право на щастя.

7. Як майстерно Ібсен-драматург розкриває «внутрішнє» життя своїх героїв?

- Нора: на перший погляд, героїня п'єси здається легковажною, несерйозною жінкою. Вона щебече і співає, насолоджуючись життям і любов'ю свого чоловіка Торвальда, тією затишною гармонією, яку вона створила у власнім домі. Але вже з першої дії ми звертаємо увагу на особливості поведінки героїні. Вісім років вона змушена потай від чоловіка сплачувати великий борг, економлячи на собі і не втрачаючи при цьому природної життєрадісності, чарівної жіночності. Але ж на таке здатна тільки вольова, сильна жінка, яка вміє по-справжньому любити і захищати свою любов.

Чоловік Нори: Торвальд виголошує нібито справедливі слова, але нас чомусь дратують його монологи, трохи демагогічні і задовгі, сповнені певного замилювання своїми чеснотами. Насторожує його зверхнє ставлення до дружини, нерозуміння її душевного стану. Дізнавшись про вчинок Нори, Хельмер сприймає його як ганебний, не хоче навіть задуматися, що змусило її так діяти. У тій складній ситуації, в якій вони обоє опинились, він виявляє себе як егоїст і боягуз, не вартий любові такої жінки, як Нора.

8. Чому фінал драми вважають відкритим?

- Драматург не заперечує, що люди можуть змінюватися на краще, долати свої вади, тому фінал не здається безнадійним: Нора покинула сім'ю, але Торвальд готовий змінитися так, щоб повернути її і своє втрачене щастя.

9. Як ви розумієте термін «інтелектуально-аналітична п'єса»?

- У інтелектуально-аналітичних п'єсах зазвичай присутня якась таємниця, що визначає розгортання подій. Але розум і здатність героя осмислити дійсність дають йому змогу змінити свою долю. Якщо ж людина не знаходить у собі сили правильно зорієнтуватися в ситуації і відповідно діяти, вона жорстко за це розплачується.

- Нора безумовно, багата, складна, неординарна особистість. Не лише ті, хто оточують її, але й сама не знає себе цілком.

Дія починається напередодні Різдва, саме тоді, коли закінчився важкий період в житті родини: Хельмера призначено на посаду директора акціонерного банку. Ясно горить новорічна ялинка, куплено подарунки, тривають веселі приготування. Чого ще може бажати жінка? Проте наприкінці твору від цього уявного раю нічого не залишилося і розпізнана Нора йде з дому, кажучи, що навколо неї немає нічого, крім брехні.

- Нора здатна на самопожертву: «З грошей на господарство не мала особливо багато відкладати – Торвальду потрібно добре і дітей не можна було одягати будь-як...

- Торвальд дасть, бувало, мені грошей на нове плаття й тому подібне, а я завжди витрачу тільки половину.

- Горда від того, що врятувала життя чоловікові. «І мені є чим пишатися, чого радіти... Це я врятувала життя Торвальду».

- Дбайливо ставилась до дітей.

- Сильна, здатна твердо дивитися на речі: «Ви ніколи мене не любили. Вам тільки подобалось бути закоханим в мене. Коли я озираюсь назад, то мені здається, що я жила тут як отой жебрак: мене годували й одягали, а моїм завданням було – розважати, забавляти тебе, Торвальде. Ось в чому полягало моє життя. Ти так влаштував, ти і тато дуже винні перед мною». І далі: «Мені подобалось, що грався, бавився зі мною, як я граюсь і бавлюсь з дітьми. У цьому, власне, і було наше подружнє життя, Торвальде».

Біль від усвідомлення суті свого життя і розчарування в Хельмерів збудили в Норі непереможне бажання бути власне собою. Рішуче і послідовно, зовсім у дусі Ібсена, відкриває вона все загальноприйняте, що стоїть на перешкоді її пошукам власного «я».

Категорично звучать висновки країні:

1. Не має права людина виховувати когось (навіть власних дітей), коли вона не виховала себе.
2. Перший священний обов'язок людини – не перед родиною, батьківщиною і навіть дітьми, а перед собою.
3. На усі запитання: чи може бути релігія моральною підтримкою в житті, чи законом справедливий? Як можна виховати себе? – немає готових відповідей. Безперечно

одне: не можна вірити тому, що повторюють усі. Треба обрати шлях самоти та з'ясувати всі проблеми самому. Нора вперше твердить: «...Я не можу більше заспокоюватись на тому, що говорить більшість і що пишуть у книгах. Я повинна сама подумати про ці речі і спробувати розібратися в них»; «Я хочу перевірити, чи правду говорить пастор Хансен або, в крайньому разі, чи може це бути правдою для мене; «От і хочу придивитися до суспільства. Мені треба з'ясувати собі, хто правий – суспільство чи я». «Я не знаю, але шукатиму, а не повторюватиму бездумно чужі думки».

На завершення Нора виносить смертний вирок своєму коханню. «Я побачила, що ти не той, за кого я тебе вважала», - каже вона Хельмеру. Нарешті з'ясовується і те, якого дива вона чекала протягом цих днів: її чоловік повинен був погоджуватись на умови Кrogстада і взяти половину на себе. Але цього не сталося, бо «хто ж пожертвує навіть для коханої людини своєю честю?» Нора дуже добре бачить, що цей драматичний випадок нічому не навчить Хельмера: вона назавжди залишалась для нього лише жайворонком, пташкою, лялькою. І героїня підсумовує історію свого шлюбу: «Я всі ці вісім років прожила з чужим чоловіком і прижила з ним трьох дітей». В світі немає більше див, а є лише важкі шукання істини, і Нора рушає назустріч невідомому, а гуркіт зачинених перед нею воріт лунає, як вибух бомби, що підклали під самі основи суспільства.

Перебуваючи у полоні ілюзорного родинного благополуччя, навряд чи вона могла б поставити перед собою питання про своє людське призначення та рішуче на нього відповісти. Потрібне було потрясіння, подія, що розірвала б ланцюжок повсякденної сірости. Шантаж Кrogстада став таким потрясінням. «Ляльковий дім» спочатку «затріщав по швах», а потім і зовсім розвалився. Саме страх втратити все змусив Нору відповісти на питання: «Хто я, яка я зобов'язана насамперед?» Цей тяжкий шлях героїні «до себе» ми й простежимо, заповнивши таблицю про сутність Нори.

Зовнішнє, відкрите	Нора	Внутрішнє, таємне
---------------------------	-------------	--------------------------

Актуальність: людина повинна знайти своє покликання, бо тільки справжня людина, а не іграшка в чийхось руках здатна забезпечити сімейне щастя, на виховання дітей.

4. Простежте за внутрішньою еволюцією Нори – головної героїні «Лялькового дому»: лялька-дочка, лялька-жінка, людина-борець.

- Нора змалку мріяла про ідеальну сім'ю, ці мрії нагадують дитячі ігри.

У долі свого батька Нора була лялькою, за якого ніхто не визнавав права на самостійні рішення та вчинки. Потім для Торвальда вона стала лялькою-жінкою, «білочкою», «пташечкою», - розвагою, бо чоловік ніколи не сприймав її серйозно. Для Нори настає прозріння. Вона хоче скинути «маску», бо не може далі жити в цьому духовно порожньому домі, і йде геть.

5. Як розв'яже драматург зовнішній конфлікт п'єси: боротьбу двох особистостей – Нори і Кrogстада? А внутрішній – духовне життя героїв твору?

- Зовнішній конфлікт: Кrogstad шантажує Нору, потім посилає листа її чоловікові. Таємниця героїні розкрита. Її сім'я розвалюється, бо чоловік звинувачує в усьому тільки дружину. Другий лист лихваря рятує Нору від публічного викриття і скандалу, але вже не змінює її стосунків з чоловіком: вона твердо вирішила піти з дому.

Внутрішній конфлікт: Кrogstad, як і Нора, бореться за своє майбутнє. Він боїться втратити роботу в банку, бо має малолітні дітей. І Кrogstad починає шантажувати жінку підробленим векселем, вимагаючи, щоб вона вплинула на рішення чоловіка. Його моральне відродження починається з того моменту, коли він зустрічається з Фру Лінне і, сподіваючись на щастя з нею, відмовляється від шантажу. Духовне переродження Нори відбувається через несправедливі звинувачення та повне нерозуміння її чоловіком.

6. Уважно перечитайте розмову Нори з Хельмером в останньому акті. Чому ця розмова-суперечка героїв щодо морально-ідейних засад буржуазного суспільства – є однією із ключових у п'єсі?

- Торвальд виголошує «найсправедливішу» промову, в якій щораз повторюється слово «моє», а потім великодушно прощає

одного. Тому несправедливо, коли хтось когось вважає істотою нижчого сорту, рангу. Це довела ібсенівська героїня Нора, рішуче виступивши проти свого приниження як людської особистості, незважаючи на традиції та мораль, що існувала у той час. «Ляльковий дім» їй не підійшов. Про це та ще багато іншого – сьогодні на уроці.

II. Перевірка домашнього завдання

1. У чому символічність назви Ібсенової п'єси «Ляльковий дім»? Спробуйте відшукати і пояснити й інші символічні реалії п'єси.

- «Ляльковий дім» - це дім фальшивих цінностей, за якими криються егоїзм, духовна порожнеча, роз'єднаність людських душ. У цьому домі не живуть, а лише граються в кохання, шлюб, сімейну злагоду і навіть у людську гідність та честь.

Символічним є фінал п'єси: промінь надії торкнувся Торвальда Хельмера – він ладен вчинити «диво з див» - змінитися так, щоб повернути Нору.

Запальний неаполітанський танець – тарантела також є символом, який за контрастом підкреслює напругу душевних сил Нори: вона танцює тоді, коли вирішується її доля.

2. Доведіть, що «Ляльковий дім» - соціально-психологічна драма.

- Міщанське «благополуччя» родини адвоката Хельмера викривається в ній нещадно і невблаганно, оголюючи брехливість буржуазної моралі.

Поведінка героїв п'єси психологічно глибоко вмотивована: вісім років подружнього життя Нори, про які ми дізнаємося з передісторії, - це вісім років роздумів і сподівань. І лише за ті три дні, коли Нора, хапаючись за останню надію, боролася за свою сім'ю, за щастя, повністю розкрився складний духовний світ цієї непересічної жінки. Рішення піти з сім'ї далось їй нелегко, це не емоційний порив, а обдуманий вчинок.

3. Сформулюйте основну проблематику драми «Ляльковий дім». У чому полягала її гостра актуальність?

- Проблематика: секрет сімейного щастя; становище жінки в тогочасному суспільстві; «святість шлюбу»; місце людини в житті, людські цінності.

Молода, енергійна, весела, безтурботна	На вигляд	Серйозна, відповідальна, економна, її мучать серйозні проблеми (зокрема боргу)
Думає про задоволення, про те, як розважити свого чоловіка; довести йому свою любов	Поведінка	Думає, як зберегти таємницю, багато працює, щоб приховати економію грошей для погашення боргу
Дбає про родинне гніздо, грається з дітьми	Вчинки	Підробляє вексель, щоб урятувати чоловіка; розповідає подрузі, бо не відчуває підтримки, дуже самотня; рішуче пориває з чоловіком, зрозумівши, що вона для нього лише «лялька»
Любить, догоджає, інколи через силу	Ставлення до чоловіка	Очікує на «диво»
Любить над усе, дбає про їхнє виховання, розвиток	Ставлення до дітей	Боїться, що її «злочин» вплине на них, вважає себе негідною їх виховувати
Дружелюбна, добра, співчутлива	Ставлення до інших	Доброзичлива, готова допомогти

Острів мрії головної героїні (Нори)

2. **Вчитель.** Незважаючи на гірку долю, важкі умови свого середовища живе мрією і хоче втілити її в життя.

- Що ж означає слово мрія?

Мрія – те, що є вищою точкою прагнень, устремлінь, щось нереальне, насправді неіснуюче, витвір, породження уяви, фантазії

і думка) про щось надто бажане (за словником).

- Мабуть, кожен із нас мріяв і хоче побувати на острові, поніжитись на сонечку, відчутти ніжний подих вітру, радість від оточуючої природи.

Ми з вами зараз відправимося на острів мрії. (На дошці – малюнок із зображенням острова, під ним слова: дружба, багатство, добро, слава, любов, родина, здоров'я, удача).

Для першої і другої групи учнів – Що для вас основне у цьому житті?

Для третьої і четвертої груп – Що головне для Нори?

(Після хвилини роздумів спікер кожної команди дає відповідь, прикріпивши листочок на певне слово; якщо є доповнення в когось із команд, то потім висловлюють свою думку).

Відповіді учнів.

Здоров'я – це найбільше багатство для кожної людини. Якщо буде здорова людина, то буде все: любов, родина, слава, багатство. Бо ж здоров'я не купиш ні за «красу», ні за гроші.

Сім'я – це дійсно велика таємниця. Усі казки завершуються вінчальними дзвонами, а в літературі так важко знайти щасливу подружню пару. Шлюб Нори і Торвальда виявився співжиттям, їхні шляхи розходяться. Для сімейного щастя потрібні добро, любов, співчуття, чесність, довіра, взаєморозуміння, чого так не вистачало Норі. Спочатку вона думала, що це так і треба, але згодом починає розуміти, чого їй бракує, щоб її поважали як особистість, любили.

Вчитель. Отже, головною мрією для Нори була любов і утвердження свого власного «я», чого так не вистачало, щоб стати щасливою поруч з коханим, котрий зрозумів би її душу.

3. Учениця читає вірш про кохання

Як цвіт троянди повен аромату,
Люблю тебе і радуюсь тобою
і як тебе, коханий не кохати,
Коли в тобі усе цвіте весною.

навчання. Ви в майбутньому будете створювати свої сім'ї.

І саме від вас, на мою думку, залежить, якою буде ваша майбутня сім'я. (Як говорив мудрий Соломон: «Мудра жінка будує свій дім, а безумна своєю рукою руйнує його»). Тобто, це означає, що щастя сім'ї все таки значною мірою залежить від жінки, її мудрості. Адже нам, жінкам, природою дано бути хранителькою домашнього вогнища.

V. Домашнє завдання. Написати твір-роздум «У чому воно, щастя сім'ї?».

Що повинні були зробити Нора і Торвальд, аби їхнє сімейне життя не було співжиттям, а перетворилось на шлюб?» Подумати, в чому новаторство драматурга.

Тема: Г.Ібсен «Ляльковий дім». Новаторство драматурга. Г.Ібсен та українська література.

Мета: повторити і узагальнити вивчене, допомогти учням усвідомити новаторські риси у творчості драматурга, звернути увагу на вплив, творчості драматурга на вплив української літератури; розвивати навички самостійної роботи із джерелами інформації, виховувати повагу до людської гідності, особистості.

Тип уроку: систематизація та узагальнення вивченого.

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності

Учитель. «Чоловік і жінка, немов цар і цариця, увінчані кожен своєю короною. І він і вона правлять своїм світом посеред роду людського. У кожного з них – свої особливі права. Чоловік - це зовнішній бік світу, а жінка – внутрішній, прихований, чоловік завойовує і підкоряє, а жінка – як невичерпне підземне джерело, яке дає силу дереву життя, говорить мудрець Еліагу Кі.

Ми можемо з цим погоджуватися чи не погоджуватися, але всі, напевне, визначають ту істину, що чоловік і жінка рівноправні представники роду людського, які не можуть обійтися одне без

кожного із нас, не має межі досконалості.

Такою ж побачили ми Нору в п'єсі Г.Ібсена, а чи такою її хотів змалювати автор. Драматург пише одну п'єсу, читач читає другу, актор грає третю, глядач бачить четверту.

Скільки їх, цих іпостасей у одному твору? Справді: «Драма – мистецтво найвищого рівня цивілізації».

6. Міні-диспут

Чи згодні ви з тим, що Нора є «жахливою матір'ю, адже покинула трьох дітей заради утвердження свого «я»?

IV. Закріплення знань, умінь і навичок

Літературний диктант

1. Як Хельмер називав свою дружину?

(Білочка, жайворонок)

2. Який подарунок просить Нора у чоловіка на Різдво? (Гроші)

3. Хто така Лінне і чому Нора довіряє їй свою таємницю? (Подруга; щоб не думали, що вона така легковажна й безтурботна)

4. Чому раділа сім'я Хельмерів напередодні Різдва? (Що чоловік посів високу посаду й вони будуть добре забезпечені)

5. Що просить Кrogстад у Нори? (Заступитися за нього перед чоловіком, щоб той його не звільняв)

6. Через що Кrogстад шантажує Нору? (Вона заборгувала йому, подала вексель батька з підробленим підписом)

7. Чому Нора так зробила? (Щоб урятувати чоловіка й не тривожити дуже хворого батька)

8. Чому Нора не допускає до себе дітей? (Щоб їм не зашкодити, адже вважає себе негідною їх виховувати)

9. Що відповів Хельмер на наполегливе прохання щодо Кrogстада? (Відмовив)

10. Що надумала Нора у безвихідній, на її думку, ситуації і чому не здійснила? (Самогубство; не вчинила, бо забракувало духу)

11. Що запропонувала Лінне Кrogстаду й чому? (Об'єднатися; щоб було для кого жити)

12. На яке «диво» очікувала Нора? (Щоб чоловік узяв її провину на себе, зрозумів її та підтримав)

Вчитель. Образ нашої героїні суперечливий. Різні думки, різна оцінка. Отже, всім нам треба задумуватися над собою, над своїми вчинками, вміти мучитися, пробачати. Швидко пролетять роки

Мені байдуже, що у серці твою
Для мене місця залишилось мало;
Вже так складалось, що в житті усьому
Мій дім, бувало, щастя оминало.

Та я від долі мало вимагаю,
Й мені для щастя небагато треба;
Лиш усміхнися – і зречуся раю
Та подарую всі розкоші неба.

Троянда запахом усіх дурманить,
вона його нікому не відмовить.
Й мене твої захоплюють примани,
Хоч знаю, що не ждять мені любові.

П. Карманський

4. Учитель. Маски... Скільки їх буває у людини за життя?

Доброчесності, порядності, доброти... «Увесь світ лицедіє» - цей напис на фронтоні шекспірівського театру давно став афоризмом. Ось і ми на сьогоднішньому маскарадї спробуємо побачити справжнє обличчя героїв драми.

Ад и рай – в небесах, - утверждают ханжи,
Я в себя заглянув, убедился во лжи,
Ад и рай – не круги во дворце мироздания,
Ад и рай – это две половинки души.

Омар Хайям

У чому рай і пекло наших героїв?

Ви підготували їм запитання, залишилося вам їх впізнати.

5. Рольова гра «Маски»

- Маско, хто Ви (Нора)

- Мене називали жайворонком, білочкою, співучою пташкою, лялечкою і... марнотратницею, легковажною жінкою, брехливою злочинницею.

- Що стало Вашою ганьбою і Вашою гордістю?

- Жінка не має права заборгувати без дозволу чоловіка. А я зробила це... лікарі сказали, що життя Торвальда у небезпеці.

- Мені є чим пишатися, з чого радіти.

Це я врятувала життя Торвальду – дістала гроші, великі гроші. З грошей на господарство я не могла особливо багато відкласти – Торвальду було потрібне добре харчування і дітей не можна

було одягати будь-як.

- Чим завинили перед Вами батько і чоловік?

- Вони ніколи мене не любили, їм тільки подобалося бути закоханими у мене.

Коли я жила з батьком, він викладав мені усі свої погляди, і в мене були ті самі. Якщо ж у мене були інші, я їх приховувала – йому б це не сподобалося. Батько називав мене своєю лялечкою, грався зі мною – як я зі своїми ляльками. Потім я потрапила у дім Торвальда. Коли я озираюсь тепер, мені здається, що я жила тут як той старець і мене годували і одягали, а своїм завданням було – розважати та забавляти. Торвальд і тато дуже завинили переді мною за те, що з мене нічого путнього не вийшло. Весь наш дім був тільки великим ляльковим домом. А я була в ньому лялькою, а діти вже моїми ляльками.

- Чи влаштовують Вас закони суспільства?

- Нізащо не повірю, щоб дочка не мала права позбавити вимираючого старого батька тривоги і гіркоти. Щоб дружина не мала права врятувати життя своєму чоловікові? Я не знаю точно законів, але впевнена, що десь у них повинно бути це дозволено? Я ж це зробила з любові.

- Якого дива ви чекали від чоловіка на Різдво?

- Я непохитно вірила, що Торвальд візьме усе на себе. Але дива не сталося.. і зрозуміла, що всі ці вісім років я жила з чужим чоловіком і прижила з ним трьох дітей.

- Чи сподіваєтесь Ви на майбутнє з Хельмером?

- Я більше би вірю в чудеса..., а для майбутнього потрібне найбільше диво: ми обоє мусимо змінитися стільки, щоб наше співжиття стало шлюбом.

- Що збираєтесь робити?

- Я гадаю, що передусім я людина або принаймні повинна стати нею. Мені потрібно зрозуміти, хто має слухність – суспільство чи я.

Після виступу маски, заповнюються сенкани.

Ім'я	Крогста д	Хельмер	Фру Лінне	Доктор Ранк	Нора
------	--------------	---------	-----------	----------------	------

Визначальні слова, що характеризують героя	Лихвар «моральний каліка».	«Ідеальний доктор», «бездоганний чиновник».	Самостійна жінка.	Лікар і пацієнт.	Лялька в ляльковому домі.
Процес стану героя, його дії	Шантажує, щоб мати шанс вижити	Робить кар'єру, у дружині бачить власність	Має мету і дає надію на життя Крогстаду.	Мужньо несе свій хрест	Грається сама і дозволяє гратися іншим.
Фраза, що свідчить про авторське ставлення до героя	Хоче підвести на ноги	Врятування декоруму.	Буде для кого працювати, для кого жити.	Суспільство перетворилося на лікарню.	Гра закінчилась.
Синонім до другого рядка, характеристика - висновок	Злочинець чи жертва?	Холодний, боягузливий, егоїст.	Вільна особистість	«Поранений звір».	Іграшка чи особистість.

Учитель. Конфлікт Нори і маріонеткового суспільства зриває маску, яку носить сама героїня, часом навіть не усвідомлюючи цього, демаскує прірву бездуховності. Адже, поки суспільство не поставить людину в ситуацію випробування, вона не знає не тільки справжнього обличчя інших, а й власного. Що ж зрозуміла Нора? Спробуємо разом простежити еволюцію думок героїні, піднятися сходинками і життєвого шляху.

Людина

Жінка як людина

Лялька в домі чоловіка

Лялька в домі

батька

Чи піднялася Нора на цю, четверту, але не останню сходинку? Хочеться вірити... адже, як зазначив Р.Бах, звертаючись до Чайки.(Р.Бах «Чайка Джонатан Лівінгстон») що живе у серці